

ƏSL VƏTƏNDAŞ, TƏƏSSÜBKƏŞ ZİYALI

Elə insanlar var ki, zaman keçdikcə, daha yüksək mərtəbələrə qalxdıqca həyatını, insanlara münasibətini dəyişir. İnsan da var ki, nə qədər yüksək zirvələr fəth etsə belə öz sadəliyini, təvazökarlığını, üvliliyini daim qoruyub saxlayır. Məhz haqqında söz açdığımız çox hörmətli Cəbi Bəhramov belələrindəndir. Onun tutduğu vəzifə - mənən təmizliyi, səmimiyyəti, vətənpərvərliyi sayəsində hiss olunmamış, əksinə insanlara münasibəti tamamilə sadələşmişdir. Sadə və olduqca şərəfli həyat yolu keçən Cəbi Əmirvar oğlu Bəhramov 1959-cu il iyulun 16-da Qərbi Azərbaycanın (İndiki Ermənistan) Zəngəzur mahalının Qafan şəhərində anadan olmuşdur. Ailəsi 1961-ci ildə Mehri rayonunun Aldərə kəndinə köçmüşdür. Orta təhsilini 1966-1970-ci illərdə Zəngəzur mahalının Mehri rayonunun Aldərə kəndində, 1976-1977-ci illərdə orta texniki təhsilini Sumqayıt şəhərində, ali təhsilini isə 1977-1982-ci illərdə Özbəkistan Respublikasının paytaxtı Daşkənd şəhərində Daşkənd Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsində almışdır. 1982-ci ildə Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin göndərişi (vəsiqə № 33) ilə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının (indi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası) A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutuna baş laborant vəzifəsinə qəbul edilir. 1982-1987-ci illərdə o, baş laborant, 1998-2000-ci illərdə kiçik elmi işçi, 2000-2001-ci illərdə baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. 2001-ci ildən AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifəsində çalışır. 2003-2010-cu illərdə və 2016-cı ildən ictimai əsaslarla İnstitutunun "Azərbaycan Respublikasının tarixi" şöbəsinə rəhbərlik etdir. 1999-cu ildə "Azərbaycan dəniz neftçixarma sənayesinin yaranması və inkişaf tarixi (1949-1980-ci illər)" adlı dissertasiya mövzusunda müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə, 2018-ci ildə dosent elmi adını almışdır.

Cəbi Bəhramov işləyə-işləyə, öyrənən, öyrənə-öyrənə inkişaf edən bir şəxs olduğundan ona tapşırılan işin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlir. Cəbi müəllim kimi dəyərlı oğullara xalqımızın həmişə böyük ehtiyacı vardır. Belə məğrur və dəyanətli oğulların köməyi ilə Vətən övladları saflaşır, intellektual potensialı artır. Dərin təfəkkürə malik hörmətli professor Cəbi Bəhramov 2003-cü ildən bu günədək AMEA Rəyasət Heyəti İctimai Elmlər Bölməsinin Tarix üzrə Problem Şurasının üzvüdür. T.ü.f.d. C.Ə.Bəhramov 2003-2018-ci illərdə AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu nəzdində fəaliyyət göstərmiş D.161.01 Dissertasiya Şurasının elmi katibi vəzifəsini yerinə yetirmiş və bu müddət ərzində Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları ilə yanaşı, TC-ti, İİR-sı Şimali Kipr Cümhuriyyəti vətəndaşları da tarix üzrə fəlsəfə doktoru və tarix üzrə elmlər doktoru elmi dərəcələri almaq üçün disser-

tasiaların müdafiə olunması işinə böyük əmək sərf etmişdir.

Vətənpərvər ziyalı olan Cəbi Bəhramovun tədqiqatlarında erməni millətçilərinin Azərbaycan neft sənayesinə iqtisadi zərbə vurmaq cəhdləri arxiv sənədləri əsasında ifşa olunur. O, Azərbaycan neft sənayesi tarixi problemləri ilə yanaşı Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri, erməni terrorizmi, Rusiyanın Qafqazı işğal siyasətində erməni amili məsələlərinin tədqiqi ilə də məşğul olur. Hörmətli Cəbi müəllim 2003-cü ildə AMEA Tarix İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə rus və ingilis dillərində çap olunmuş "Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarında törətdikləri eməllər barədə tarixi həqiqətlər" kitabının müəlliflərindəndir.

Cəbi Bəhramov yaşadığı və çalışdığı dövrün ictimai-siyasi proseslərindən kənar qalmayan bir şəxsiyyətdir. O, xalqın azadlığı, müstəqilliyi uğurunda XX əsrin 80-ci illərinin sonlarında başlanan milli-azadlıq hərəkatında öndə dayanmış, ictimai-siyasi proseslərdə yaxından iştirakı ilə bir çox məsələlərin macarəsinə düşməsinə kömək etmişdir. 1988-ci ildə Ermənistan dövlətinin azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycandan - tarixi etnik torpaqlarından deportasiyası bir ziyalı kimi Cəbi müəllimi mübarizə və siyasət meydanına atmışdır. El-oba-yə bağlı bir insan kimi tarixi etnik torpaqlarından deportasiya edilmiş soydaşlarının haqq əsəsinin dünyaya çatdırılmasında, erməni şovnizminin, reziliyyətinin iç üzünün açılmasında onun müstəsna xidmətləri olmuşdur. O, Qərbi Azərbaycanın tarixi coğrafiyasının, etnik mədəniyyətinin, əxlaqi-mənəvi dəyərlərinin bilavasitə Azərbaycan türkləri ilə bağlı olduğunu tarixi qaynaqlar, elmi mənbələrə üzə çıxarmış, tarixi düşmənlərimizin məkirli və mənfur siyasətinin mahiyyətini açıb göstərmişdir. Yuxarıda adıgedən önəmli problemlərlə bağlı əsərlərin nəşrində və yayılmasında Cəbi Bəhramovun xidmətləri danılmazdır və mən deyirdim ki, alqışa layiqdir.

Cəbi Bəhramov 2003-cü ildə nəşri başa çatdırılmış çoxcildli "Azərbaycan tarixi"nin VII cildinin müəlliflərindən biri və onun məsul katibidir. Bundan əlavə o, "Aztelefilm" studiyasının çəkdiyi "Odlu məmləkət" (1998), Lider TV-nin çəkdiyi "Dəmir atlı cəngavər" (2003), İTV-nin çəkdiyi "Fətəli xan Xoyski" (2005), "Space" TV-nin çəkdiyi "Azərbaycan neftinin tarixi" (rejissor Vasif Mustafayev,

2010, 4 seriyalı) adlı, "iki sahil TV" və CBSTV kanalının çəkdiyi veriliş və sənədli filmlərin çəkilib hazırlanmasında bilavasitə iştirak edib.

İnsanları sevib, onların bütün qayğılarına həssaslıqla yanaşmaq, ehtiyaclarına kömək etmək, yardım göstərmək Cəbi Bəhramovun əxlaq normalarına çevrilmişdir. Ciddi və olduqca mükəmməl əsərlər müəllifi olan Cəbi müəllim 2005-ci ildə Rusiya Böyük Ensiklopediyasının çapdan çıxmış xüsusi cildinə daxil edilmiş "Azərbaycan: tarixi oçerk" adlı mətnin həmmüəlliflərindən biridir. 2006-cı ilin əvvəlində Azərbaycanın görkəmli alimləri tərəfindən hazırlanaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Ön söz"ü ilə nəşr edilən Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının xüsusi cildinin ilk variantına daxil edilən "Tarix" bölməsinin "Azərbaycan 1941-2005-ci illərdə" və o cümlədən "Heydər Əliyev Fondu" adlı mətnlərin müəllifi Cəbi Bəhramovdur. O, 2014-cü ildə "Azərbaycan neftinin tarixi: Ən qədim zamanlardan bu günədək" adlı monoqrafiyanı başa çatdırmış və nəşrə təqdim etmişdir. Bundan əlavə, hörmətli Cəbi müəllim hazırda "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda neft hasilatı, neftçixarma sənayesinin yaranması və inkişafı tarixi (XX əsrin II yarısı - XXI əsrin əvvəllərində)" mövzusunda tarix üzrə elmlər doktoru elmi dərəcəsinə almaq üçün yazdığı dissertasiya işini başa çatdırmışdır. "Qubadlı. Qədim Azərbaycan torpağı Zəngəzurun qapısı" (B., 2013); "Zəngəzur tarixi" (B. 2012) adlı fundamental əsərlərinin ərsəyə gəlməsində C.Bəhramovun da böyük zəhməti olmuş və həmin kitabların həmmüəllifidir.

Çox hörmətli Cəbi Bəhramovun müəllifi və baş redaktoru olduğu "Azərbaycan Respublikasının sərhəd mühafizə xidmətinin yaranması və inkişafı tarixi", "Nobellər və Bakı nefti", "Azərbaycan nefti" Azərbaycan və ingilis dillərində 2009-2010-cu illərdə nəşr olunmuşdur. Bütün bu görülən işlərin davamı olaraq, Cəbi Bəhramov 2013-cü ildə Tarix İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə nəşr edilmiş "Heydər Əliyev" adlı ikicildlik monoqrafiyanın və iki cildlik "Heydər Əliyev: Azərbaycan elminin keşiyində" adlı sənədlər toplusunun müəllifi olmuşdur. O "Azərbaycan Milli Atlası"nın "Tarix" bölməsinin və Azərbaycan tarixinə dair xəritələrin tərtibində və mətnin yazılmasında iştirak etmişdir. Ümumilikdə isə, Cəbi müəllim 80-dən çox elmi əsərin müəllifi və həmmüəllifidir. Onun əsərləri, türk, ingilis, rus və ispan dillərində, Argentina, Türkiyə, Rusiya Federasiyası, Gürcüstan, Ukrayna və digər xarici ölkələrdə nəşr olunmuşdur. Öz xalqının problemlərinə dərin bələd olan, həmin problemlərin həlli üçün imkanları daxilində əzmlə çalışan Cəbi Bəhramov 2007-2019-cu illərdə Azərbaycan, Türkiyə Cümhuriyyəti, Türkmənistan, Qazaxıstan, Rusiya Federasiyası, Ukrayna, Gürcüstan və digər ölkələrdə

keçirilən beynəlxalq elmi konfranslarda, sessiya və simpoziumlarda aktual mövzularla fəal iştirak etmişdir.

Çox hörmətli professor Cəbi Bəhramov təkə və mükəmməl, əhəmiyyətli elm sahibi olmaqla nüfuz qazanmayıb, o, həm də faydalı eməlləri, saf əxlaqı, vətənpərvərliyi və xeyirxahlığı ilə sınaqlardan keçib, hörmət qazanıb. Geniş siyasi biliklərə və zəngin təcrübəyə malik Cəbi müəllim 1990-2018-ci illərdə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur. O Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Qərb Universiteti "Politologiya və beynəlxalq münasibətlər" kafedrasının müdiri, professoru olmaqla həmin universitetin bakalavr və magistr bölmələrində "Azərbaycan tarixi və beynəlxalq münasibətlər tarixi" fənlərindən dərs deyir. 2009-cu ildə Qərbi Kaspi Universitetinin Elmi Şurasının qərarı ilə Cəbi Bəhramova Fəxri professor elmi adı verilmişdir.

Bir şəxsiyyət, ziyalı və alim olaraq Cəbi Bəhramov AMEA Tarix İnstitutunda doktorantura və dissertantura yolu ilə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması işinə də rəhbərlik edir. Onun rəhbərliyi altında 5 nəfər tarix üzrə fəlsəfə doktoru hazırlanmışdır. Onu da qeyd edək ki, hörmətli alim 2003-2018-ci illərdə AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərmiş D.01.161 Dissertasiya Şurasının elmi katibi vəzifəsini yerinə yetirmiş və bu müddət ərzində 400-ə yaxın şəxs tarix üzrə fəlsəfə doktoru və tarix üzrə elmlər doktoru elmi dərəcələri almışdılar.

Xalqın xeyrində-şərində həmişə fəal iştirak edən, onların içərisində olub, sevincinə sevinib, kədərini öz dərdi bilən, həmsöhbət olmaq, dinləmək bacarığına malik olan Cəbi müəllimi xalqına sevdiren elə məhz budur. Sadə insanlar, inkişaf, tərəqqi, mədəniyyət-bir sözlə, dəyərlı nə varsa - qəlbi və düşüncəsi böyük olan Cəbi müəllimin marağındadır. O yaşadığı məkanın, zamanın və müqəddəs insanların arasında zirvələr fəth etmişdir. Bu təsadüfi deyil. Onun doğulduğu, boya-baş çatdığı coğrafi mühit, əhatəsində yaşadığı dünyagörmüş böyükkləri və müdrik siyasətçilərlə bir yerdə fəaliyyətə bu yüksək hissləri, analoq olmayan əqidəni formalaşdırmışdır. Bütövlükdə Cəbi müəllimin ziyalı, alim, tarixçi, direktor müavini kimi fəaliyyəti vətənə, millətə, dövlətə şərəfli xidmət, şəxsiyyətin bütövlüyü nümunəsi olmaqla, əsərləri gənclərimizin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsində mühüm rol oynamışdır və oynayacaqdır. Çox hörmətli Cəbi müəllim, bir daha yubileyinizi təbrik edir, Azərbaycan elminin inkişafı naminə bundan sonrakı səmərəli fəaliyyətinizdə uğurlar, möhkəm cansağlığı, uzun və mənalı ömür arzulayıram! İtirdiyimiz Müqəddəs Torpaqlarımızı görmək dileyi ilə!

Nazim Məmmədov,
AMEA A.A.Bakıxanov
adına Tarix İnstitutunun
baş elmi işçisi,
tarix elmləri doktoru